

Marczak, Ewa

Wyniki analiz mineralogicznych i petrograficznych ceramiki z Podebłocia : komunikat

Światowit 1 (42)/Fasc.B, 159-160

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wyniki analiz mineralogicznych i petrograficznych ceramiki z Podebłocia (komunikat)

Badaniom mineralogicznym i petrograficznym poddano siedem fragmentów ceramiki ze stanowiska 3 w Podebłociu, woj. mazowieckie, wśród których były trzy fragmenty glinianych zabytków opublikowanych jako tabliczki (próbki: P1, P2, P3), cztery fragmenty naczyń (próbki: P4, P5, P6, P7) oraz trzy fragmenty polepy pochodzącej z ziemianek o charakterze mieszkalno-gospodarczym (próbki: P8, P9, P10).

Podstawowym celem analizy makroskopowej i mikroskopowej było uzyskanie odpowiedzi na pytanie, czy „tabliczki” z Podebłocia powstały z gliny miejscowej?¹ Odpowiedź możliwa była po określeniu stopnia podobieństwa masy ceramicznej, z której wykonano wymienione przedmioty przy założeniu, że polepa pobrana z obiektów mieszkalnych osady jest pochodzenia lokalnego.

Prace przeprowadzono w ramach projektu badawczego „Tabliczki z Podebłocia. Interpretacja napisów, ustalenie proveniencji i chronologii zabytków”, finansowanego przez Komitet Badań Naukowych. Analiza gliny została wykonana w 1998 roku pod kierunkiem prof. dr. hab. Macieja Pawlikowskiego w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie.

Analiza makroskopowa polegała na ustaleniu barwy, w tym barwy przełomu oraz sposobu wykończenia powierzchni. Analiza mikroskopowa obejmowała skład mineralny i ziarnowy. Oznaczono również orientacyjną temperaturę wypalenia gliny na podstawie stopnia przeobrażenia minerałów ilastych (błąd oznaczenia wynosił $\pm 50^{\circ}\text{C}$).

Najważniejsze wyniki badań przedstawiono na podstawie opracowania M. Pawlikowskiego (PAWLIKOWSKI 1998).² Uzyskane informacje wskazują na różnorodność mas ceramicznych próbek. Póbka P1 („tabliczka” – nr inw. Pb/3/86/VIII/13-II/89/73) (MARCZAK

1998: 102, fig. 1C) jest odmienna od pozostałych. Jej skład mineralny i struktura masy ceramicznej, a zwłaszcza przeobrażone termicznie minerały ilaste, są typowe dla zwietrzelin typu *terra rossa* występujących w wapieniach w rejonie Morza Śródziemnego.

Próbki P2 i P3 (dwie pozostałe „tabliczki” – nr inw. Pb/3/86/VI/10-II/12/94 oraz Pb/3/86/VI/10-II/24/93) (MARCZAK 1998: 102, fig. 1 A i B) są do siebie podobne w 52 %, co przy stosowanych w okresie wczesnego średniowiecza technikach preparowania mas garncarskich, świadczy o ich dużym podobieństwie surowcowym. Wykazują one również pewne podobieństwo do mas ceramicznych polepy (próbki P8 i P9). Zdaniem M. Pawlikowskiego surowce te nie należą do tzw. surowców kujawskich czy mazowieckich. Próbki P4, P5, P6, P7 (cztery fragmenty naczyń)³ reprezentują surowce pospolite na obszarze kujawsko – mazowieckim. Póbka P10 (polepa) odbiega od pozostałych mas ceramicznych. Według autora badań źródło tego surowca jest trudne do ustalenia wyłącznie na podstawie pobranej próbki.

Wyniki analiz dziesięciu próbek zabytków ceramicznych z Podebłocia dostarczyły jednej niezwykle istotnej informacji, że gliniana „tabliczka” (nr inw. Pb/3/86/VIII/13-II/89/73) nie jest miejscowym wyrobem. Zdaniem M. Pawlikowskiego pochodzi ona z rejonu Morza Śródziemnego. Ustalono również, że dwie pozostałe „tabliczki” zostały wykonane z gliny mineralogicznie podobnej do tej, której używano do budowy ziemianek. Podobieństwo to może świadczyć o ich miejscowym pochodzeniu.

Przedstawione fakty mają bardzo duże znaczenie dla wyjaśnienia pochodzenia trzech „tabliczek” z Podebłocia.

¹ Problematyka związana z tzw. trzema tabliczkami z Podebłocia została obszernie omówiona w następujących publikacjach: GAŚSOWSKI 1987, 1991; MARCZAK 1997, 1998, 1998 a; PŁÓCIENNIK 1999 (tam dalsza literatura).

² Chciałabym serdecznie podziękować Panu Profesorowi Maciejowi Pawlikowskiemu za wykonanie analiz mineralogicz-

nych i petrograficznych ceramiki z Podebłocia oraz za udostępnienie wyników tych badań. Dziękuję również dr Małgorzacie Daszkiewicz za wstępne konsultacje.

³ Próbki pobrano również z naczyń ornamentowanych motywem figuralnym (zwierzęcym i solarnym) (MARCZAK 1998: 102, fig. 2 i 3 A).

Literatura

- GAŚSOWSKI J.
1987
Najstarsze wczesnośredniowieczne zabytki pisma na ziemiach polskich, Problemy 6, p. 23-24 i 33-35
- 1991
Odkrycia archeologiczne w Podeblotciu, in: Informator do wystawy „Nomina sacra – najstarsze pismo na ziemiach polskich”, Warszawa
- MARCZAK E.
1997
„Tabliczki” z Podeblotcia. Jedna z największych zagadek polskiej archeologii, Archeologia Żywa 3, p. 10-12.
- 1998
„Tabliczki” z Podeblotcia: nie rozwiązana zagadka, in: Studia z dziejów cywilizacji, A. Buko ed., Warszawa, p. 93-102
- 1998a
Wyniki badań mechanoskopowych trzech „tabliczek” z Podeblotcia, Światowit 41, fasc. B, p. 481-482
- PAWLIKOWSKI M.
1998
Wyniki analiz mineralogiczno-petrograficznych ceramiki ze stanowiska w Podeblotciu, gmina Trojanów, (maszynopis w Instytucie Archeologii UW)
- PLÓCIENNIK T.
1999
Inskrypcje na „tabliczkach” z Podeblotcia, Światowit 1 (n.s.), *infra*